

**QORTI ĊIVILI
PRIM'AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
ROBERT G. MANGION**

ILLUM, 28 TA' JANNAR 2021

Kawża Numru: 6

Rik. Ġur. 311/2016 RGM

**Citadel Insurance plc (C-21550) bhala
socjetà assikuratrici kif surrogata sija
bil-polza sija bil-ligi bid-drittijiet ta'
l-assikurata taghha Technoline Limited
(C-4250)**

vs.

Express Trailers Limited

Il-Qorti:

**Rat ir-rikors mahluf ta' Citadel Insurance p.l.c. ipprezentat fil-15
t'April, 2016 li permezz tiegħu ippremettiet u talbet is-segwenti:**

1. Illi s-socjeta` esponenti harget polza ta' assikurazzjoni lill-assikurata taghha Technolin Limited u giet surrogata fid-drittijiet ta' l-assikurata taghha Technoline Limited, u dan kif jirrizulta minn *subrogation form* esebita Dok A;

2. Illi l-assikurata Technoline Limited kienet inkarigat lis-socjeta` konvenuta bhala trasportatur sabiex tittrasporta merkanzija peribbli mill-Germanja. Irrizulta b'negligenza grossa, illi kondizzjoni espressament rikjesta mill-assikurata, komunikata u accettata mill-intimata Express Trailers Limited ma gietx osservata. Dan ghaliex din il-kondizzjoni kienet illi l-merkanzija tigi trasportata f'temperatura ta' bejn 2 – 8 C u din, kif ser jirrizulta, ma gietx adempita u osservata: dan ghaliex it-temperatura tal-garr kienet ferm u ferm ghola minn dak mitlub u bil-konsegwenza li l-merkanzija ipperiet totalment u skarikata Malta fis-27 t'April, 2015;

3. Illi in konsegwenza li s-socjeta` intimata ma onoratx din il-kondizzjoni minnha accettata, il-merkanzija sofriet danni u jew giet reza totalment inutili;

4. Illi in konsegwenza ta' tali agir u ommissjoni tas-socjeta` intimata, l-assikurata sofriet danni u l-intimata giet inutilment interpellata thallas id-danni;

5. Illi l-assikuratrici attrici onorat il-*claim* maghmul mill-assikurata taghha u hallset id-danni lill-assikurata taghha hekk subiti; illi inoltre l-assikuratrici surrogata inkorriet diversi spejjez bhal surveyor's fees biex tipprocessa din il-claim u tipprova din ir-recovery;

GHALDAQSTANT L-ESPONENTI titlob bil-qima lil din l-Onorabbli Qorti li joghghobha:

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi in vista tas-suespost u ghar-ragunijiet premissi u li johorgu mil-ligi, l-intimata kienet responsabbli li kkawzat

danni lill-assikurat tar-rikorrenti f'liema drittijiet giet surrogata s-socjeta` attrici;

2. Tiddikjara konsegwentement, in bazi ghas-suespost, illi ghal tali responsabilita` li l-konvenuta hija responsabbli bejn l-attrici, bhala assikuratur surrogat;

3. Tillikwida d-danni hekk likwidati;

4. Tikkundanna lill-intimata thallas id-danni hekk likwidati.

Bl-imghax u bl-ispejjez u bir-riserva ta' kull dritt u azzjoni fil-Ligi.

Rat ir-risposta ġuramentata ta' Express Trailers Limited ipprezentata fis-6 ta' Mejju, 2016 fejn jingħad kif ġej:

1. Illi l-kawza attrici hija infondata fil-fatt u fid-dritt;

2. Illi, b'mod preliminari, s-socjeta` attrici trid tipprova li giet effettivament u legalment surrogata fid-drittijiet tas-socjeta` Technoline Limited;

3. Illi bla hsara ghas-suespost, m'huwiex minnu li l-allegati danni gew kawzati min-“negligenza grossa” tas-socjeta` konvenuta;

4. Illi l-anqas ma huwa minnu li s-socjeta` konvenuta inghatat xi struzzjonijiet biex tittrasporta l-merkanzija f'temperatura kontrollata ta' bejn 2 – 8 Grad Celsius;

5. Illi bla hsara ghas-suespost, is-socjeta` Technoline Limited naqset milli tagixxi bhala *bonus paterfamilias* u skont id-dettami u l-*standards of trade* applikabbli u, konsegwentement, ghandha terfa' r-responsabbilita` tan-nuqqasijiet tagħha u tal-allegati danni li sofriet;

6. Illi, bla hsara ghas-suespost, il-merkanzija tghabbiet fuq *trailer* “*standard*” u li ma kienx ta’ ghamla *reefer mix-shippers* stess, u ghaldaqstant dawn ta’ l-ahhar, u cioe` s-socjeta` Germaniza Siemens Healthcare Diagnostic Products GmbH, li allegatament kienu taw struzzjonijiet lis-socjeta` Technoline Limited dwar il-kundizzjonijiet li fihom kellha tingarr il-merkanzija, messhom ma ghabbewx il-merkanzija fuq it-*trailer* li ma kienx *temperature controlled* u ma setax izomm it-temperatura allegatament notifikata lis-socjeta` Technoline Limited minnhom stess, u ghaldaqstant dawn it-terzi ghandhom jinzammu responsabbli ghall-akkadut, ad esklużjoni tas-socjeta` konvenuta, u jigu msejha fil-kawza;

7. Illi fi kwalunkwe kaz, u bla pregudizzju ghas-suespost, ir-responsabbilita` tas-socjeta` konvenuta ghandha tigi eskluza jew limitata ai termini tal-Konvenzjoni dwar il-Garr Stradali Internazzjonali ta’ Merkanzija (CMR) u l-att dwar il-Garr Stradali Internazzjonali ta’ Merkanzija (Kap 486 tal-Ligijiet ta’ Malta);

Ghaldaqstant, it-talbiet attrici ghandhom jigu michuda bl-ispejjeż kontra l-istess socjeta` attrici, li minn issa hija ingunta ghas-subizzjoni.

Rat l-atti kollha tal-kawza;

Rat il-provi kollha li tressqu;

Rat in-nota ta’ sottomissjonijiet tas-socjeta` attrici ipprezentata fis-7 ta’ Jannar 2020 kif ukoll in-nota ta’ sottomissjonijiet tal-socjeta` konvenuta pprezenta fit-28 t’Awwissu 2020;

Semghet it-trattazzjoni tal-avukati tal-partijiet;

Rat illi l-kawza thalliet ghal lum ghas-sentenza.

Ikkunsidrat;

L-Azzjoni Attrici.

Fl-1 ta' Frar 2013 is-socjetà attrici Citadel Insurance plc ħarget polza t'assicurazzjoni lis-socjetà Technoline Ltd¹ liema polza giet imġedda fit-28 ta' Jannar 2015 sabiex tkopri l-perjodu bejn l-1 ta' Marzu 2015 u d-29 ta' Frar 2016². Is-socjetà Technoline Ltd inkarigat lis-socjetà Express Trailers Ltd sabiex tittrasporta merkanzija peribbli mill-Germanja. Is-socjetà attrici qieghda tallega li waqt it-trasport tal-merkanzija, is-socjetà konvenuta b'negligenza naqset milli tosserva l-kundizzjonijiet espressament rikjesta mis-socjetà assikurata. Jidher li wahda mill-kundizzjonijiet kienet li l-merkanzija tigi trasportata f'temperatura ta' bejn 2 u 8 °C. Minhabba n-nuqqas ta' osservanza tal-kundizzjonijiet kif allegat mis-socjeta' attrici, s-socjetà Technoline Ltd soffriet danni fil-merkanzija tagħha tant li qieghed jigi allegat li l-merkanzija giet reza totalement inutili.

Is-socjetà attrici assikuratrici onorat it-talba għal hlas tad-danni li soffriet mill-assikurat tagħha fis-somma ta' tmienja u ghoxrin elf, disa' mija u erbgħa u ghoxrin Ewro u u sebgha u sebghin centezmu (€28,924.77)³. Fit-18 ta' Gunju 2015 is-socjetà Technoline Ltd issurrogat lis-socjetà attrici sabiex tirkupra d-danni mhallsa.

Is-socjetà konvenuta tinnega l-allegazzjonijiet tas-socjetà attrici. Bħala eccezzjoni preliminari s-socjetà konvenuta ecceppixxiet li Citadel Insurance plc trid tipprova li giet effettivament u legalment surrogata. Fil-mertu ecceppixxiet li m'huwiex minnu li danni allegatament sofferti kienu kawza ta' negligenza grossa da parti tagħha izda minhabba nuqqas min-naha tas-socjetà Technoline sabiex taġixxi bħala *bonus paterfamilias*. Is-socjetà konvenuta teccepixxi li xejn mhu minnu li

¹ Pagna 146 et seq tal-proċess.

² Pagna 145 tal-proċess.

³ Pagna 5 tal-process.

inghatat struzzjonijiet sabiex tittrasporta l-merkanzija f' temperatura kontrollata ta' bejn 2 u 8 °C. In oltre teċċepixxi wkoll li l-merkanzija tghabbiet fuq trailer standard u ma kinex ta' ghamla *reefer mix-shippers* stess. Jargumentaw li jekk is-socjetà Germaniza Siemens Healthcare Diagnostic Products GmbH ma kellhiex tghabbi l-merkanzija meta t-trailer ma kienx *temperature controlled* kif mitlub minnhom stess, ifisser li hija s-socjetà barranija li ghandha tinzamm responsabbli u talbet li tigi kjamata in kawża. Finalment gie eċċepiet li r-responsabbiltà tas-socjetà konvenuta ghandha tigi eskluża jew limitata ai termini tal-Kapitolu 486, Konvenzjoni dwar il-Garr Stradali Internazzjonali ta' Merkanzija u l-Att dwar il-Garr Stradali Internazzjonali ta' Merkanzija.

Ikkunsidrat;

Provi.

Is-socjetà attrici bdiet billi resqet affidavit tal-*Cargo Surveyor Clint Falzon Scerri*, fejn flimkien mal-affidavit ipprezenta *survey report* li gie mhejji wara li kien inkarigat mis-socjetà Citadel Insurance plc sabiex jinvestiga l-merkanzija li rceviet Technoline Ltd fis-27 t'April 2015. Ix-xhud jghid li huwa ezamina l-merkanzija flimkien ma' Paul Ellul nominat minn Express Trailers Ltd.

Mir-rapport surreferit jirrizulta li Falzon Scerri eżamina l-merkanzija fil-15 ta' Mejju 2015. Il-merkanzija in kwistjoni hija ta' natura medika li waslet gewwa Malta fis-27 ta' April 2015. Mal-avviz tal-wasla (*notice of arrival*) tal-merkanzija datat 27 t'April 2015⁴, Technoline Ltd indunat li ma kien hemm l-ebda indikazzjoni ta' temperatura fuq l-imsemmi avviż. Kien ghalhekk li kkomunikat mas-socjetà konvenuta sabiex jigi kkonfermat li l-merkanzija ngarret fuq karru (*trailer*) tat-tip *reefer*. Izda Technoline Ltd gew informati li l-merkanzija kienet itghabbiet fuq karru tat-tip *dry cargo*. Ir-rapport ikompli jghid li:-

⁴ Pagna 43 tal-process.

*“Express Trailers Ltd insisted, with the consignee, that they had not received clear instruction about the loading of this consignment, however in the booking correspondence sent to Express Trailers Ltd by Technoline Ltd, the temperatures are listed on the weight declaration form and also on the delivery advice shipment sheet, which were both forwarded to Express Trailers Ltd, on the 22nd April 2015 [...] The temperatures at which the medical goods were supposed to be kept at were also clearly noted on the CMR (contract of carriage) “Goods must be transported between 2-8 degree Celsius”, which was signed by the driver who collected the goods from the supplier’s warehouse.”.*⁵

Mal-wasla tal-merkanzija ghand is-socjetà AMCO Ltd ittiehdet temperatura tal-imsemmija merkanzija mill-Inginier Robert Scerri, u nstab li t-temperatura kienet ta’ 24°C. Din l-informazzjoni giet imniżżla fuq l-ordni tal-kunsinna. Wara dan il-merkanzija giet maħzuna fit-temperatura ta’ 2.2°C. Mir-rapport johrog ukoll li Technoline Ltd informat lis-socjetà Siemens Healthcare Diagnostics Products GmbH, il-kumpanija li ssupplixxiet il-merkanzija, dwar l-akkadut u staqsiet jekk il-prodott kienx għadu jista’ jintuza. Izda gew informati li galadarba ma kienux inzommu fit-temperatura rikjesta, il-prodott ma jistax jintuza. In segwietu għal dan, is-socjetà Technoline Ltd informat lil Express Trailers li kienet responsabbli għat-telf ta’ din il-merkanzija.

Clint Falzon Scerri ezamina l-merkanizja flimkien ma' Paul Ellul fil-15 ta' Mejju 2015 fid-disgħa ta' filghodu. Hu jirrimarka li l-merkanzija kienet ippakkjata *“in new corrugated cardboard boxes marked with loading instructions, fragile, keep dry, keep upright, and PVC banded.”*⁶ In oltre, *“adhesives, indicating the temperature the goods should be stored at, from +2 to +8 were also attached to the boxes together with*

⁵ Pagna 19 tal-process.

⁶ Pagna 20 tal-process.

labels containing the shipment details.”⁷ Ritratt ta’ dan il-fatt gie wkoll ipprezentat ma’ dan ir-rapport. Jikkonkludi dan ir-rapport billi jghid li galadarba li s-socjetà li ssupplixxiet il-merkanzija kkonfermat li l-prodott ma jistax jintuza, il-merkanzija ghandha tigi kkunsidrata bhala wahda hazina minhabba li nżammet f’temperatura aktar gholja minn dik rikjesta. Mir-rapport jirrizulta li t-total tal-fatturi kien ta’ hamsa u ghoxrin elf, tlett mija u sebgha u sittin Ewro u disgha u erbghin centezmu (€25,367.49).⁸

Mar-rapport hawn imsemmi gie anness ukoll il-korrispondenza li ntbaghtet mis-socjetà Siemens Healthcare Diagnostics Products GmbH. Jigi pprecizat f’din il-korrispondenza li s-socjetà Technoline Ltd kienet xtrat zewg tipi differenti ta’ prodotti:

“1) The products with shipping condition ambient within 48h can be transported like that, but after this time they have to be stored chilled (2-8 degrees).

*2) The products, with shipping refrigerated, have to be transported and stored chilled (2-8 degrees) at any time.”*⁹

Mill-korrispondenza elettronika li giet skambjata bejn Technoline Ltd u Healthcare Diagnostics Products GmbH jirrizulta li filwaqt li l-prodotti tal-ewwel tip damu aktar minn 48 siegha mhux f’temperatura kontrollata¹⁰, il-prodotti tat-tieni tip damu aktar minn 36 siegha¹¹. Is-socjetà Healthcare Diagnostics Products GmbH ikkonfermat li dawn il-prodotti ma jistghux jintuzaw.¹² Il-kuntratt ta’ garr datat 23 t’April 2015 jaghmilha cara fit-taqsimu numru 13 li “*Goods must be transported between 2 – 8 C*”¹³. Di piu, fuq l-avviz tal-kunsinna ghal waqt il-vjagg hemm indikat li t-temperatura ghandha tkun ta’ 2 - 8 °C.¹⁴

⁷ *ibid.*

⁸ Pagna 38 u 41 tal-process.

⁹ Pagna 26 tal-process.

¹⁰ Pagna 48 tal-process.

¹¹ Pagna 57 tal-process.

¹² Pagna 48 u 50 tal-process.

¹³ Pagna 28 tal-process.

¹⁴ Pagna 30 u 33 tal-process.

Permezz t'affidavit xehdet ukoll **Graziella Aquilina**, *Logistics Administrator* mas-socjetà Technoline Ltd. Ix-xhud bdiet billi spjegat li s-socjetà imsemmija kienet ordnat prodotti mediċinali meħtieġa għal proceduri jew kura medika minghand is-socjetà Healthcare Diagnostics Products GmbH. Il-valur tal-ordni kien ta' mija disgha u sebghin elf, mija u sittin Ewro (€179,160); il-konsenja in kwistjoni hija biss parti minn din l-ordni b'valur ta' hamsa u ghoxrin elf, tlett mija u sebgha u sittin Ewro u disgha u erbghin centezmu (€25,367.49). Spjegat li l-ordni kienet saret fit-13 ta' Marzu 2015 u s-socjetà Express Trailers kienet giet inkarigata sabiex tittrasporta l-merkanzija mill-impjant ta' Siemens għad-destinazzjoni Amco Ltd, li huma *coldroom storage facilities* gewwa Malta. L-istruzzjonijiet gew mogħtija fit-22 t'April 2015. Aquilina tinsisti li s-socjetà Technoline Ltd kienet tat l-istruzzjonijiet u kondizzjonijiet lil Express Trailers Limited fosthom li l-merkanzija kellha tigi trasportata f'temperatura ta' bejn 2 u 8 gradi Celsius. Tkompilgħid li "prova ta' dawn l-istruzzjonijiet huma s-segwent:

1. Labels li kien hemm fuq il-cargo, esibiti mar-rapport tas-*surveyor* li jiena nikkonfermahom;
2. Dokument CMR mahrug [minghand] Siemens [...] u fuqu jindika kjarament illi Express Trailers kienu l-*carriers* u hemm kondizzjoni speċifika li "*goods must be transported between 2-8 Celsius.*"¹⁵

Gie spjegat mix-xhud li r-relazzjoni kuntrattwali tas-socjetà Technoline Ltd kienet ma' Express Trailers Ltd, fuq bazi *ex works* fejn is-socjetà konvenuta hija responsabbli għall-aspetti kollha mill-mument li rtiraw il-merkanzija sal-konsenja f'Malta. Tgħid li wara li gie kkonfermat li l-merkanzija ma ngarritx bit-temperatura rikjesta, huma hadu l-prekawzjoni li jivverifikaw mas-socjetà Siemens u wara li spjegawlhom il-fatti dawn kienu qalulhom li l-prodotti ma jistgħux jintuzaw. In segwietu għal din l-informazzjoni, s-socjetà Technoline għamlet *claim*

¹⁵ Pagna 59 tal-process.

mas-socjetà assiguratrici taghha u rċevew il-hlas ta' tmienja u ghoxrin elf, disgha mija u erbgha u ghoxrin Ewro u sebgha u sebghin centezmu (€28,924.77).

Ix-xhud annettiet mal-affidavit taghha numru ta' korrisondenza¹⁶ li jindikaw li t-temperatura kellha tkun bejn 2 u 8 gradi Celsius, u liema korrisondenza kienet ukoll ghaddiet lis-socjetà konvenuta.¹⁷ Ma' din il-korrisondenza pprezentat ukoll korrisondenza skambjata wara li l-merkanzija waslet Malta fejn ix-xhud f'korrisondenza elettronika datata 27 t'April 2015 staqsiet lir-rapprezentanti tas-socjetà konvenuta jekk il-merkanzija kinitx giet trasportata b'temperatura kontrollata. Certu Graziella Formosa, mis-socjetà konvenuta rrispondietha li *"This consignment was handled by DHL and DHL do not collect temperature – controlled c/ments. Supplier released the goods without any problems to DHL for onward delivery to Malta in an ambient temperature truck."*¹⁸. In segwietu ghal din il-korrisondenza x-xhud irrispondiet lil Graziella Formosa li *"This was a temperature controlled shipment as per the attached instructions: 2 – 8 and 2 – 8 DGR. [...] I do not expect the supplier to know, or ask, whether the trailer is equipped for temperature controlled shipment, but I expected Express Trailers to send the correct trailer for the pick as per our instructions to collect."*¹⁹ Graziella Formosa ghas-socjetà konvenuta regghet irrispondiet li *"As you can see no temperature – controlled trucks are mentioned, except 2 – 9 deg C. It is very small indeed and I admit, we missed that information, however, I think that it must have been highlighted by yourself too in your email."*²⁰

Fil-31 ta' Jannar 2019 xehdet in kontro-ezami Graziella Aquilina. Tikkonferma li qabel ma sehh l-incident mertu ta' din il-kawza, is-socjetà Technoline kienet ilha taghmel uzu mis-servizz tas-socjetà konvenuta ghal madwar sentejn. Tghid li l-konsenja ta' merkanzija li tirrikjedi li tigi

¹⁶ Dawn regghu gew ipprezentati minn Graziella Aquilina waqt is-seduta mizmuma fil-31 ta' Mejju 2017 – pagna 216 et seq tal-process.

¹⁷ Pagna 81 et seq tal-process.

¹⁸ Pagna 126 tal-process.

¹⁹ Pagna 125 tal-process.

²⁰ *ibid.*

trasportata f'temperatura kontrollata kienet ta' wahda kull xahrejn. Fir-rigward tal-merkanzija mertu tal-kawza tikkonferma li hija kkomunikat biss mas-socjetà konvenuta permezz ta' korrisondenza elettronika tat-22 t'April 2015. Tghid li hija dejjem l-istess struzzjonijiet taghti. Tikkonferma li wara li sehh l-incident odjern, hija bdiet taghti struzzjonijiet b'mod differenti. Tinsisti li ghalkemm hija ma kitbitx li l-merkanzija kellha tingarr f'temperatura kontrollata, mal-korrisondenza li hija baghtet lis-socjetà konvenuta kien hemm it-trail tal-korrisondenza, kif ukoll dokument annessi u fatturi fejn juru b'mod car li waqt il-garr it-temperatura kellha tkun kontrollata. Tikkonferma li l-ewwel darba li hija specifikament ghamlet referenza ghat-temperatura kien fil-korrisondenza wara li l-merkanzija waslet Malta. Fir-rigward ta' AMCO, ix-xhud tghid li l-istruzzjonijiet dwar x'jigri mill-konsenja tinghata wara li l-merkanzija tasal Malta, "bhalma normalment jigri"²¹.

Graziella Aquilina regghet telghet tixhed in kontro-ezami fit-12 ta' Gunju 2019 fejn esebit korrisondenza elettronika li turi prenotazzjonijiet li hija ghamlet fuq merkanzija li kienet tehtieg temperatura kontrollata qabel l-incident mertu tal-kawza. L-istruzzjonijiet li tat f'dak il-kaz lil Fahrenheit Freight Forwarders Co. Ltd sabiex tingarr merkanzija minn ghand Siemens Healthcare Diagnostics Products GmbH, kienet ta' "*please collect as per attached*".²² Id-dokumenti annessi ma' din il-korrisondenza hija simili ghal korrisondenza li ghaddiet lil Express Trailers fil-kwistjoni odjerna. Waqt il-kontro-ezami tat-22 t'Ottubru 2019, ix-xhud ipprezentat faxxiklu ta' korrisondenza elettronika li saret bejnha, Instrumentation Laboratory (gewwa l-Italja) u s-socjetà Express Trailers datata 11 ta' Frar 2015. Din il-korrisondenza turi prenotazzjonijiet li saru mas-socjetà konvenuta qabel ma sehh l-incident odjern u fejn l-istruzzjonijiet moghtija kien "these need to move via trailer not airfreight"²³. Ix-xhud tikkonferma li l-abbrevjazzjoni DGR tirreferi ghal Dangerous Good.

²¹ Pagna 359 tal-process.

²² Pagni 368 - 393 tal-process.

²³ Pagna 395 tal-process.

Xehdet ukoll **Jennifer Gatt**, Chief Operating Officer mas-socjetà assiguratrici Citadel Insurance plc. Tispjega li s-socjetà Technoline Ltd hija assikurata taghhom fuq bazi regolari u sabiex tipprova dan ipprezentat kopja tal-kuntratt tal-assigurazzjoni li jkopri l-perjodu bejn l-1 ta' Marzu 2012 u 28 ta' Frar 2013²⁴, u liema gie imgeded ghal perjodu bejn 1 ta' Marzu 2015 u 29 ta' Frar 2016²⁵. Tghid li s-socjetà Technoline Ltd inkarigat lil Express Trailers Ltd sabiex jittrasporta l-prodotti medicinali mill-Germanja. Il-kundizzjoni ghat-trasport ta' dawn il-prodotti kienet li ghandhom jinzammu f'temperatura bejn 2 u 8 gradi Celsius, inkluz waqt il-vjagg..²⁶ Ix-xhud spjegat li "l-polza ta' l-assikurata taghna kienet tkopri merkanzija, telf jew danni fiha, taht dik li tissejjah "*A Clauses*" fil-poloz marittimi. Essenzjalment, dan ifisser ikun hemm kopertura assikurativa kkomprensiva hlief ghal kondizzjonijiet jew esklużjonijiet espressament nnotati fil-polza." Tghid li l-hsarat li garbet is-socjetà Technoline Ltd ma kienux esklużi taht il-polza in kwistjoni u ghalhekk giet imhallsa l-claim fejn €28,924.77 gew imhallsa direttament lill-assikurat, €550 lis-socjetà O.F. Gollcher & Sons Ltd bhala surveyors fuq dan il-kaz u €834.40 spejjeż ġudizzjarji. Jennifer Gatt tikkonferma li mill-istharrig u mill-konsulent li gie appuntat irrizulta li l-merkanzija giet danneggjata u dan minhabba li ma gietx osservata t-temperatura rikjesta u minhabba li l-merkanzija ghamlet hin twil f'temperatura ferm oghla minn dik rikjesta.

Jennifer Gatt xehdet in kontro-ezami fil-31 ta' Jannar 2019. Tghid li is-socjetà assiguratrici ma strahitx biss fuq dak li intqal fir-rapport ta' O.F. Gollcher & Sons izda wkoll fuq dak li intqal lilha mill-klijent taghha kif ukoll minn dak li intqal lilha minn rapprezentant tal-assiguratrici li akkumpanjat lil O.F. Gollcher & Sons. Tghid li gie kkonfermat lis-socjetà assiguratrici li kien hemm it-tabelli li tindika t-temperatura li fiha l-merkanzija kellha tingarr. Tikkonferma wkoll li l-kuntratt li inghata

²⁴ Pagna 146 tal-process.

²⁵ Pagna 145 tal-process.

²⁶ Pagna 142 tal-process.

minn Technoline lil Express Trailers kien ta' ex works "*which basically means that the transport company is responsible immediately from the point of pick up.*"²⁷ Ix-xhud tikkonferma li Citadel Insurance plc ma kkommunikatx ma Express Trailers sabiex tikseb il-verzjoni taghhom tal-fatti izda strahet fuq dak li intqalilha mis-socjetà Technoline Ltd u dan ghaliex il-klijent taghha huwa Technoline u mhux Express Trailers.

Xehed **Leonard Brincat** waqt is-seduta miżmuma fit-2 ta' Novembru 2016. L-irwol tieghu huwa ta' Claims Supervisor mal-Valletta Gateway terminal. Jispjega li huma jissorveljaw l-karru (*trailer*) jew *container* u mhux il-kontenut ta' gewwa. Jghid li l-karru niżel fis-27 t'April 2015 fit wara t-tlieta u nofs ta' wara nofsinhar u jindika li kien hemm xi hsara fuq in-naha tal-lemin u tax-xellug tal-karru. Jghid ukoll li l-karru kien issigillat u t-temperatura kienet ta' hmistax-il (15) grad Celsius.

Fit-2 ta' Novembru 2016 xehed ukoll l-**Inġinier Robert Scerri**, impjegat ma' Amco Ltd fejn jghid li parti mix-xogħol tiegħu huwa li jiċċekkja x-xogħol li jkun dieħel. Fir-rigward tal-prodotti mertu tal-kawża jghid li t-temperatura kienet ta' erbgħa u għoxrin (24) gradi Celcius. Meta ġie mistoqsi x'kellha tkun it-temperatura, huwa spjega li din tvarja izda normalment tkun bejn 2 u 8 gradi Celcius. Qal ukoll li t-termometru jiġi kkalibrat kull sena u rapport tal-eżami li ġie ppreżentat jirrizulta li dan ġie kalibrat fl-10 t'April 2015.²⁸

Xehdet **Graziella Formosa**, fis-27 ta' Marzu 2017 fejn l-inkarigu taghha huwa ta' *Supervisor Imports Department* fi hdan l-*International Operations Department*. Ix-xhud tikkonferma li kienet hadmet fuq il-claim li saret mis-socjetà Technoline Ltd u li hija mertu ta' din il-kawża. Tikkonferma wkoll il-korrispondenza elettronika li ghaddiet bejnha u bejn Graziella Aquilina (ikkwotata taht ix-xhieda ta' l-istess Graziella Aquilina).

²⁷ Pagna 363 tal-process.

²⁸ Pagna 166 tal-process.

L-ewwel xhud imressaq mis-socjetà konvenuta huwa **Christopher Saliba**, International Operations Manager mas-socjetà konvenuta fejn huwa jalloka t-trakkijiet u karrijiet differenti sabiex iġorru xoghol minn diversi postijiet gewwa l-Ewropa. Jikkonferma li fis-sena 2015 huwa kellu dak l-irwol diga. Jghid li “il-prassi tas-shipments taghhom [b’referenza ghas-socjetà Technoline Ltd] sakemm inqala’ l-incident kien dejjem ahna nsejhulu groupage cargo jġigifieri jkun xoghol normali tal-massa u li jigi kkonsolidat ghand l-agent taghna l-Germanja f’dan il-kaz. Però minn meta nqala’ l-incident sal-gurnata tal-lum ix-xoghol inbidel ghall-operatur li jigi xxipjat go trailers specifiki bit-temperatura maghhom”.²⁹ Jispjega li “f’dan il-kaz u kazijiet ohra meta ahna ngorru dan it-tip ta’ xoghol irid jigi highlighted at booking stage minghand il-klijent, jġigifieri jkollu juri in bold, highlighted text il-mod kif ghandu jigi ixxipjat. Fit-tali kaz ahna nibghatu dawn it-trakkijiet taghna ghal dan it-tip ta’ xoghol, ma nghadduhomx through third parties jew through agent, nigbruhom direttament bit-trailers taghna”.³⁰ Jghid li l-istruzzjonijiet li inghataw mis-socjetà Technoline kien sabiex jġigbru x-xoghol u ma kien hemm struzzjoni b’mod specifiku li l-merkanzija kellha tingar f’temperatura specifika u ghalhekk il-process ghadda b’mod normali. Galadarba ma inghatat l-ebda struzzjoni specifika li l-merkanzija kellha tingarr f’temperatura kontrollata, is-socjetà konvenuta tat struzzjonijiet lill-agent taghha gewwa l-Germanja, cioe DHL, fejn dawn tal-ahhar jaghmlu l-arrangamenti mehtiega sabiex jġigbru l-merkanzija u jiehdud fil-mahzen taghhom gewwa Cologne halli l-karru tas-socjetà konvenuta jġigbor kollox f’daqqa minn dak il-mahzen. Ix-xhud jghid li DHL m’ghandhomx karrijiet li jistghu jikkontrollaw it-temperatura. Ix-xhud jghid ukoll li “Hija evidenti li suppost isiru checks, anzi lanqas suppost jidhol it-tip ta’ trailer li ntbaghat ta’ DHL lanqas suppost ikun allowed fil-premises ta’ Siemens if the temperature, the cargo is temperature controlled, jġigifieri it would have been immediately refused for loading”³¹. Saliba jghid ukoll li l-merkanzija tghabbiet mill-haddiema ta’

²⁹ Pagni 268 – 269 tal-process.

³⁰ Pagna 269 tal-process.

³¹ Pagna 270 tal-process.

Siemens u x-xuffier kemm jipparkja l-trakk fir-rampa u jiffirma d-dokumenti li jkun tghabba x-xoghol.

Waqf is-seduta miżmuma fis-27 ta' Gunju 2018, Christopher Saliba pprezenta kopja ta' ordnijiet – wahda minnhom li saret mis-socjetà Technoline Ltd wara l-incident mertu ta' din il-kawza kif ukoll korrispondenza ohra li ghaddiet bejn kumpaniji terzi u s-socjetà konvenuta li kienet tinkludi fost ohrjan (minn ghaxar *emails*) tlett korrispondenza elettronici datati qabel l-incident odjern³². Ix-xhud jghid li d-differenza hija li fl-inkarigu li inghatat fuq il-prodotti mertu ta' din il-kawza, s-socjetà Technoline Ltd ma kinetx precizat li t-temperatura kellha tkun kontrollata, filwaqt li fl-inkarigu moghti lilha wara dan l-incident dejjem specifikat it-temperatura li l-merkanzija kellha tingarr fiha.

Christopher Saliba xehed in kontro-ezami fl-1 ta' Novembru 2018, fejn jikkonferma li t-trasport tal-merkanzija kellu jkun ex-works. Jikkonferma wkoll li huwa kien ta' daqqa t'ghajn l-istruzzjonijiet li inghataw mis-socjetà Technoline però jghid li m'huwiex l-irwol tieghu li jidhol specifikament fil-mertu ta' kull prenotazzjoni, ghalkemm huwa kien a konoxxenza tal-fatti meta graw.

Is-socjetà konvenuta pprezentat affidavit ta' **Graziella Formosa**, illum il-gurnata *International Operations Dispatcher* mal-istess socjetà , izda fil-perjodu in kwistjoni hija kienet tahdem bhala *Imports Co-Ordinator*. F'dan l-inkarigu li kellha hija kienet responsabbli li tipprocessa u tikkoordina l-prenotazzjonijiet (*bookings*) ghat-tghabbija u garr tal-merkanzija lejn Malta. Fit-22 t'April 2015 Technoline ghamlu prenotazzjoni mas-socjetà konvenuta fejn intalab it-tghabbija u l-garr ta' merkanzija medika m'ghand is-socjetà Germaniza, Siemens, lejn Malta. Tenfasiza li “*medical supplies do not necessarily require special carriage arrangements or additional safety precautions for their*

³² Pagna 308 et seq tal-process.

transport (i.e. over and above the normal and standard practices). In that sense, the fact that a cargo booking may relate to medical supplies does not, in terms of Customs and practices in trade, give rise to an automatic presumption that specialised or particular carriage arrangements need to be taken (e.g. temperature control). It would be the client's duty to expressly inform us."³³ Ix-xhud tinsisti wkoll li fil-prenotazzjoni in kwistjoni, is-socjetà Technoline ma infurmatx b'mod esplicitu li kellu jkun hemm arrangamenti specjali u li l-merkanzija kellha tingarr f'temperatura kontrollata: "*These special carriage requirements [...] were never at any point raised by Technoline personnel during their various correspondence and other exchanges with us regarding this booking.*"³⁴ Tghid li l-unika darba li ssemmiet li l-merkanzija kellha tingarr f'temperatura kontrollata kienet f'korrispondenza elettronika datata 27 t'April 2015, proprju wara li l-merkanzija tghabbiet u ngarret lejn Malta. Ix-xhud tkompli tghid li kellha tkun Technoline Ltd li tispecifika u ggib ghall-attenzjoni taghhom li l-merkanzija kienet tirrikjedi kundizzjoni specifika; "*it is unheard of for a client to just leave very specific and strict instructions buried in the text of an attachment and to not expressly and directly alert the carrier to the existence of those instructions. This is however exactly what Technolilne did.*"³⁵ Graziella Formosa tkompli tghid li s-socjetà Technoline Ltd hija maghrufa ghall-importazzjoni u distribuzzjoni ta' prodotti maghrufa bhala *dry medical supplies* u ghalhekk ma hemmx il-htiega li l-merkanzija tigi trasportata f'temperatura kontrollata. Il-merkaznija in kwistjoni izda kienet differenti mill-merkanzija li s-socjetà konvenuta gieli garret ghas-socjetà Technoline u ghalhekk, skont ix-xhud, kien jimmerita li t-temperatura kellha tkun indikata b'mod specifiku. Ix-xhud tghid ukoll li l-unika struzzjoni li inghatat minn Graziella Aquilina ghas-socjetà Technoline Ltd kien fil-fatt il-kliem "*please collect as per attached*". Ix-xhud tghid li hija analizzat id-dokumenti annessi mal-korrispondenza elettronika u li minnhom irriżulta li l-merkanzija hija ta'

³³ Pagna 319 tal-process.

³⁴ Pagna 320 tal-process.

³⁵ *ibid.*

wahda ta' prodotti medicinali, li kellha tingabar mill-fabbrika ta' Siemens gewwa l-Germanja, izda l-istess dokument, tghid ix-xhud, "*did not mention, let alone underline, the need for temperature-controlled trucks and transportation. [...] the sole indication which Technoline can point to is the inclusion of the words 2 – 8 °C.*"³⁶ Ix-xhud tghid ukoll li ghalkemm Technoline Ltd giet informata li l-merkanzija sejra tingabar minn DHL, Technoline Ltd qatt ma oggezzjonat li dan isir. Tghid li huwa maghruf "*in the industry*"³⁷ li DHL m'humiex mghammra sabiex igorru prodotti li jehtiegu temperatura specifika. Tghid ukoll li qabel ma sar il-garr is-socjeta' Technoline Ltd fl-ebda mument ma talbet konferma li l-prodotti sejr in jingarru f'temperatura kontrollata. Ix-xhud spjegat li karru li jgorr *dry supplies* faċilment jigi distint minn karru li jgorr b'temperatura kontrollata u dan ghaliex filwaqt li l-ahhar tip ta' karru jkollu l-mutur tal-fridge jidher, il-karru l-iehor ma jkollux. Tghid li ghalkemm kien jidher ghalhekk li t-trakk ta' DHL ma kienx tat-tip li jikkontrolla t-temperatura, s-socjeta' Siemens m'oggezzjonatx u lanqas ilmentat li t-trakk ma kienx tat-tip mehtieg. Tghid, li anzi kienu l-haddiema tas-socjeta' Siemens li ghabbew il-merkanzija u huwa ghalhekk li s-socjeta' Siemens ukoll ghandha tinstab responsabbli minhabba negliġenza grossolana. Fis-sekwenza tal-fatti, ix-xhud tghid li fis-27 t'April 2015, intbaghat avviz li t-tghabija waslet Malta u kien biss in segwietu ghal din il-korrispondenza, u ghall-ewwel darba, li s-socjeta' Technoline staqsiet jekk il-merkanzija ingaritx f'karru b'temperatura kontrollata. In segwietu ghal din il-mistoqsija, ix-xhud ikkomunikat ma' DHL u tghid li hija rċeviet konferma li huma gabru l-merkanzija minn Siemens fi *dry-truck* u li Siemens ma kinetx oggezzjonat. In oltre tghid li Amco Ltd issemmiet minn Graziella Aquilina l-ewwel darba wara li l-merkanzija waslet Malta. Tghid ukoll li s-socjeta' konvenuta ma kinitx konxja tat-tabelli (*labels*), tghid li qatt ma giet informata bihom fl-istadju ta' prenotazzjoni jew fl-istadju tat-tghabbija u ghalhekk dawn ma jistghux jigu kkunsidrati bhala prova ta' struzzjoni.

³⁶ Pagna 321 tal-process

³⁷ *ibid.*

Fl-1 ta' Novembru 2018, Graziella Formosa xehdet in kontro-ezami. Tikkonferma li hija qatt ma kkomunikat dirett ma' Siemens, però tikkonferma wkoll li kienet ikkomunikat ma' Technoline Ltd fuq *email trail* li kienet ghaddejja bejn Graziella Aquilina u Frank Nebeling. Tghid li r-referenza li kien hemm ghal 2 – 8 ma setghux jindunaw li kienet temperatura. Terga tinsisti in kontro-ezami li l-unika struzzjonijiet li inghataw kienu sabiex jigbru l-merkanzija “*as per attached*”.

Ikkunsidrat;

Konsiderazzjonijiet.

L-ewwel konsiderazzjoni li għandha tiġi meqjusa minn din il-Qorti tirrigwarda t-tieni eċċezzjoni tas-soċjetà konvenuta, cioè li s-soċjetà attriċi jeħtiġilha tipprova li ġiet effettivament u legalment surrogata fid-drittijiet tas-soċjetà Technoline Limited.

Il-bażi ta' din l-eċċezzjoni hija l-interpretazzjoni tal-Artikolu 1165 (1) (a) li jipprovdi li :-

“Min iħallas id-dejn jidhol fil-jeddijiet tal-kreditur, b'konvenzjoni – (a) meta l-kreditur idahħal floku l-persuna li mingħandha jieħu l-ħlas fil-jeddijiet tiegħu kollha kontra d-debitur, basta li din is-surroga ssir espressament u flimkien mal-ħlas”

Is-soċjetà konvenuta tinsisti li s-surroga għanda ssir fl-istess ħin li jsir il-pagament - il-ħlas mis-soċjetà attriċi għandu jsir fil-mument li ssir is-surroga u dan minħabba li l-artikolu sukwtata tuża l-frazi “flimkien mal-ħlas”, “*made simultaneously with the payment*” fil-verżjoni Ingliża. Minħabba din it-terminoloġija użata, is-soċjetà konvenuta qiegħda tinsisti li s-surroga m'hiġiex skont il-liġi, ibbażata fuq il-fatt li l-formola ta'

surroga giet iffirmata fit-18 ta' Ġunju 2015³⁸ filwaqt li l-pagament sar fl-24 ta' Ġunju 2015³⁹.

Ikkunsidrat;

Il-liġi tagħna tikkontempla l-hlas bis-surroga permezz ta' Artikolu 1164 sal-Artikolu 1167 tal-Kodiċi Ċivili. Ai termini tal-Artikolu 1164 tal-Kapitolu 16 is-surroga tista' ssir bis-saħħa ta' konvenzjoni kif regolata bl-Artikolu 1165, jew b'dispożizzjoni tal-liġi u dan fiċ-ċirkostanzi kontemplati fl-Artikolu 1166.

In tema legali dwar l-interpretazzjoni tal-Artikolu 1165 issir referenza ghas-sentenza **Vincent Buttigieg vs. Qala St. Joseph Football Club** (Ċit Nru 72/2005) mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati (Għawdex) Ġurisdizzjoni Superjuri fl-14 ta' Dicembru 2007:-

“Fil-kaz ta' surroga m'hemmx il-htiega ta' ftehim bil-miktub. Kull ma titlob il-liġi hi konvenzjoni, minghajr ma tikkwalifika li hi mehtiega l-kitba *ad validitatem*. Ghalhekk is-surrogat jakkwista b'titolu derivattiv id-drittijiet tal-kreditur originali u dan jidhol fl-istess posizzjoni identika, sostanzjali u processwali, tal-kreditur fil-konfront tat-terz li jkun debitur. “*Per surrogazione s'intende la sostituzione di un terzo, che soddisfa il creditore, nei diritti del creditore stesso*” (*Novissimo Digesto Italiano, Vol. XVIII, UTET pagina 964*). Is-surroga trid “.... ssir espressament u flimkien mal-hlas. [...] Is-surroga hi perfetta mal-hlas u anzi trid issir kontestwalment mal-hlas “.... *perche' altrimenti chi paga estingue la obbligazione e non sarebbe quindi possibile una successione nel credito*” (ibid. Trabucchi, pagina 597)”.

F'deċiżjoni mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) fit-30 ta' Mejju 2007 fl-ismijiet **Elmo Insurance Services Ltd vs. Carmel sive Charles Mangion** (Avv Nru 404/1997) gie ritenut li:-

³⁸ Paġna 5 tal-proċess.

³⁹ Paġna 155 tal-proċess.

“Illi hu minnu illi, f’dan l-kaz ma gietx esebita l-hekk imsejjha “subrogation form”. Pero in konnessjoni ma’ dan il-punt u l-eccezzjoni in esami, saret referenza għall-artikolu 1164 u tal-Kodici Civili dwar dak li jirregola hlas b’surroga bis-sahha ta’ koncessjoni jew b’disposizzjoni tal-ligi. L-artikolu 1165 ibid jghid, dwar pagament b’surroga permezz ta’ koncessjoni illi min jhallas id-dejn jidhol fil-jeddijiet tal-kreditur meta l-kreditur jdahhal floku l-persuna li minghandha jiehu l-hlas fil-jeddijiet tieghu kollha kontra d-debitur basta li l-istess surroga issir espressament u flimkien mal-hlas.

“Dwar dan il-punt jigi sottolineat illi skond l-artikolu 1232 ibid ma jidhirx li pagament b’surroga konvenzjali ghandu jsir b’xi forma ta’ kitba. Inoltre, in rigward l-istess punt avolja giet sottomessa it-tieni eccezzjoni, l-partijiet ma gabu ebda prova in sostenn jew in opposizzjoni għal din l-eccezzjoni. [...] Dwar l-istess, il-Qorti tara li mill-istess provi jidher, fuq basi ta’ probabilta, illi s-socjeta attrici nomine hallset lill-assikurat tagħha a basi ta’ assikurazzjoni “comprehensive” bl-intendiment u evidenti li tkun tista tipproponi l-azzjoni in esami. Għalhekk din l-eccezzjoni għandha tigi respinta”⁴⁰

Meqjusa din il-ġurisprudenza, il-Qorti m’hijiex sejra tillimita ruħha għall-Artikolu 1165, l-artikolu citat mis-socjeta konvenuta, iżda sejra tistħarreg ukoll jekk l-Artikolu 1166 jistax ikun applikabbli għal fattispeċi ta’ dan il-kaz, stante li s-socjeta Technoline Ltd kienet assikurata mal-kumpanija attrici taht polza ta’ assikurazzjoni marittima. T’interess huwa s-sub-inciz (c) tal-imsemmi artikolu fejn jipprovdi li

⁴⁰ Ara wkoll **Middlesea Insurance plc nomine vs. Express Trailers Limited** (App Civ 90/2007) deċiża mill-Qorti tal-Appell (sede Superjuri) fis-27 ta’ Ġunju 2014: “Trattat l-ewwel aggravju, is-socjeta konvenuta tissottometti li ma saritx il-prova li s-surroga sehhet “flimkien mal-hlas” kif irid l-Artikolu 1165(1) tal-Kodici Civili, u dan peress li c-cheque tal-hlas huwa datat 28 ta’ Novembru 2006, waqt li s-surroga hija ffirmata fl-1 ta’ Dicembru 2006. Fuq dan il-punt, din il-Qorti tissorva illi filwaqt li jista’ jkun li c-cheque huwa datat 28 ta’ Novembru 2006, dan ma jfissirx li c-cheque ngħata lid-ditta Bortex dakinhar. Ic-cheque, kif gieli jgri f’dawn il-kazijiet, ikun ippreparat minn qabel u jingħata lill-assikurat dakinhar li dan tal-ahhar jiffirma r-release u l-formola ta’ surrogazzjoni. Darba dan gie konfermat li hekk sar, isegwi li s-surroga saret flimkien mal-hlas, u d-data differenti fuq ic-cheque u fuq il-formola ma twassalx għal konklużjoni differenti. L-ewwel aggravju qed jigi, għalhekk michud.”

“Is-surroga ssir *ipso jure* favur –

[...]

(ċ) ta’ dak li kien obligat ma’ oħrajn jew għal oħrajn għall-ħlas tad-dejn u kellu interess iħallsu

[...]”

Fil-każ in eżami dak li qed ifittex għad-dikjarazzjoni ta’ responsabilità għad-danni subiti mhux il-persuna li sofriet id-danni iżda l-assikurazzjoni li rriżarċiet hi d-danni subiti mill-assikurat skont il-polza t’assikurazzjoni u għalhekk daħlet fiż-żarbun ta’ drittijiet spettanti lill-assikurat kontra min allegatament ikkaġuna d-danni lill-istess assikurat.

Ingħad fil-ġurisprudenza nostrana li “[h]uwa sew maghruf u ben konoxxut illi meta l-assigurazzjoni thallas lill-assigurat tagħha taht il-polza din tigi surrogata fid-drittijiet ta’ l-assigurat tagħha, ad eccezzjoni ta’ dak li hu “excess payment” li l-istess assigurat jikkontribwixxi u jeroga minn butu”.⁴¹

Kompla jiġi spjegat li

“Il-ħlas hekk magħmul mill-assigurazzjoni jikkoncerna ‘*stricto jure*’ r-rapport ma’ l-assigurat tagħha emanenti mill-kuntratt ta’ l-assigurazzjoni u l-polza. Lit-terz dan il-ħlas jinteressah biss limitatament biex ikun jaf illi f’każ li jiġi kkundannat jirrizarċixxi d-danni hu jkun meħlus mill-obbligazzjoni tiegħu fil-każ li l-ħlas jagħmlu lill-assigurazzjoni minflok lill-assigurat li miegħu t-terz ikun obligat, jew kontrattwalment jew ‘*ex delicto*’;

⁴¹ **Fogg Insurance Agencies Ltd nomine vs. Priscilla Briffa** (App Ċiv 216/2003) deċiża mill-Qorti tal-Appell (sede Inferjuri) fl-20 t’Ottubru 2003.

Meta dan hu hekk il-kaz m' hemmx ghalfejn l-prova 'sine qua non' tas-surroga ghax ghal dan tissuplimenta l-ligi fl-Artikolu 1166 (c) tal-Kodici Civili li tipprovdi li s-surroga ssir 'ipso jure' favur "dak li kien obligat ma' ohrajn jew ghal ohrajn ghall-hlas tad-dejn u kellu nteress ihallsu". Ara Vol. LXXIX P II p 559. Ghalhekk bil-fatt stess tal-hlas saret is-surrogazzjoni legali;⁴²

Surroga tax-xorta bhal m'ghandna f'dan il-kaz ma sservix ta' novazzjoni li tohloq obligazzjoni gdida izda hi wahda fejn id-drittijiet tal-persuna assikurata jigu mgħoddija fil-persuna ta' l-assikurazzjoni. Fis-sentenza **Capitano Joseph L. Muscat nomine vs. Giuseppe Mizzi et nè** mogħtija mill-Qorti tal-Kummerç fil-25 ta' Novembru 1929 ingħad illi d-dannegġjant "*deve rispondere del danno verso lo assicuratore che piglia il posto dello assicurato.*" Kif ingħad mill-Qorti tal-Appell (sede Inferjuri) fit-12 ta' Jannar 2005 fil-kawza **George Bonnici et noe vs. Phoenica Hotel Company Ltd** (App Ċiv 2489/97), "Fil-kaz ta' assigurazzjoni li thallas lill-assigurat tagħha ai termini ta' polza ta' assigurazzjoni il-materja tas-surrogazzjoni tiffigura fl-ipotesi kontemplata taht is-subparagrafu (c) ta' l-Artikolu 1166 li tippreskrivi l-akkoljiment tas-surroga *ipso jure* favur dak li kien obligat ma' ohrajn jew ghall-ohrajn ghall-hlas tad-dejn u kellu interess ihallsu."⁴³

In segwietu għal dan l-insenjament din il-Qorti hija konvinta li l-artikolu applikabbli fil-kwistjoni de quo huwa l-Artikolu 1166 (ċ) u mhux l-Artikolu 1165 kif eronjament indikat mis-soċjetà konvenuta. Rilevanti għal kwistjoni huma (a) il-fatt li hu ppruvat li l-merkanzija kienet koperta fil-mument tat-telf tal-merkanzija b'polza tal-assikurazzjoni b'numru MARO/102/03/100039 maħruġa mis-socjetà attriċi favur is-soċjetà

⁴² *ibid.* Ara wkoll **Fogg Insurance Agencies Ltd nomine vs. Raymond Azzopardi** (App Ċiv 1858/2002) deċiża mill-Qorti tal-Appell (sede Inferjuri) fil-25 ta' Frar 2004.

⁴³ Ara wkoll: (a) **It-Tabib Charles Delicata et vs. Alfred Borg et** (Rik Ġur 924/2011 JZM) deċiża mill-Qorti Ċivili, Prim'Awla fit-28 ta' Frar 2017 u l-ġurisprudenza hemm kwotata; (b) **Elmo Insurance Services Ltd noe vs. Edwin Pace et** (App Ċiv 122/1998) deċiża mill-Qorti tal-Appell (sede Superjuri) fis-27 ta' Mejju 2016; (ċ) **Alfred Ciantar vs. Godfrey Camilleri et** (Ċit Nru 427/2005 MCH) deċiża mill-Qorti Ċivili, Prim'Awla fit-30 ta' Ġunju 2011; (d) **Av. Dr. Philip Manduca noe vs. Alfred Vassallo et** (App Ċiv 1239/1994) deċiża mill-Qorti tal-Appell (sede Superjuri) fis-26 ta' Ġunju 2009.

Technoline Ltd, u (b) il-fatt li hu ppruvat illi in forza ta' din il-polza s-soċjetà assiguratrici għamlet tajjeb għad-danni konsegwenzjali billi hallset is-somma ta' €28,924.77 għat-telf tal-merkanzija kif kienet obbligata li tagħmel skond il-kuntratt t'assigurazzjoni. Japplika allura f'dawn iċ-ċirkostanzi s-sub-inċiż (ċ) tal-Artikolu 1166 tal-Kodiċi Ċivili

Għaldaqstant, għaladarba l-ħlas jirriżulta li sar - kemm mill-kopja taċ-ċekk, kif ukoll minn dikjarazzjoni ta' Kurt Azzopardi għan-nom tas-soċjetà Technoline Ltd f'dan ir-rigward fuq id-*Discharge Form*, fejn qal li kien qed jaċċetta s-somma - din hija prova suffiċjenti għall-finijiet tal-Artikolu 1166(ċ) biex jingħad li mmaterjalizzat s-surroga legali. Is-surroga legali effettivament seħħet b'effett tal-ħlas (abbażi tal-polza) u tal-liġi.

Fid-dawl ta' dawn il-konsiderazzjonijiet, il-Qorti sejra għalhekk tgħaddi sabiex tiċhad it-tieni eċċezzjoni tas-soċjetà konvenuta.

Ikkunsidrat;

Din hija azzjoni magħrufa bħala *marine cargo claim*, fejn is-soċjetà konvenuta giet inkarigata mis-soċjetà Technoline Ltd sabiex tittrasporta merkanzija peribbli mill-Ġermanja. Din il-merkanzija kellha tingarr f'karru b'temperatura kontrollata bejn 2 u 8 gradi Celsius. Il-merkanzija tgħabbiet fit-trejlet ta' DHL, kif inkarigati mis-soċjetà konvenuta, mis-soċjetà Siemens Healthcare Diagnostics Products GmbH. Din il-merkanzija waslet Malta fis-27 t'April 2015 u meta ittiegħdet it-temperatura din qrat 24 grad Celsius, 'il bogħod mit-temperatura li l-merkanzija kellha tinżamm fiha.

Għal dan in-nuqqas għamlet tajjeb is-soċjetà attrici li assigurat il-merkanzija in kwistjoni u hallset l-ammont ta' €29,924.77 lis-soċjetà Technoline Ltd bħala valur tal-merkanzija li giet totalment inutili u dan skont *survey* imħejji minn Clint Falzon Scerri għan-nom ta' O.F. Gollcher & Sons Ltd. Wara li s-soċjetà attrici giet surrogata fid-drittijiet

tal-assigurat tagħha, hija għaddiet sabiex istitwiet din il-kawża sabiex tirkupra l-ammont mingħand is-soċjetà konvenuta, li qed tiġi tenuta responsabbli għal tali nuqqasijiet għaliex naqset li tikkonsenja l-merkanzija fit-temperatura rikjesta.

Jidher li m'hemm l-ebda kontestazzjoni dwar il-fatt illi l-garr tal-merkanzija in kwistjoni sar taħt ir-regolamenti tal-*Convention on the Contract for International Carriage of Goods by Road (CMR)* (minn issa 'l quddiem il-*'Konvenzjoni'*) li illum hija parti mill-liġi Maltija permezz tal-Kapitolu 486, Att dwar il-garr stradali Internazzjoni ta' Merkanzija, u jidher li mid-dokumenti esibiti li r-relazzjoni bejn is-soċjetà Technoline Ltd u s-soċjetà konvenuta (Express Trailers) hija regolata bl-istess *Konvenzjoni* u għalhekk jirriżulta li s-soċjetà konvenuta hija *'carrier'* għal finijiet ta' l-istess *Konvenzjoni*.

Ikkunsidrat;

Din il-Qorti tibda bil-premessa li bħala prinċipju gie diversi drabi ritenut li l-vettural (ġieli imsejjah it-trasportatur), bħala depożitarju, huwa responsabbli biex jikkonsenja l-merkanzija mingħajr ħsara.⁴⁴ Dan huwa rifless ukoll f'**Artikolu 17 (1)** tal-*Konvenzjoni* fejn jingħad li t-trasportatur huwa responsabbli għal kull telf totali jew parzjali tal-merkanzija li seħħ mill-mument li l-merkanzija tghaddi lil sal-mument li din tiġi kunsinnjata. Il-*Konvenzjoni* tkompli tghid li *"[t]he carrier shall, however, be relieved of liability if the loss, damage or delay was caused by the wrongful act or neglect of the claimant, by the instructions of the claimant given otherwise than as the result of a wrongful act or neglect on the part of the carrier, by inherent vice of the goods or through circumstances which the carrier could not avoid and the consequences of which he was unable to prevent."*⁴⁵

⁴⁴ Ara fost oħrajn **Dr. Simon Micallef Stafrace noe vs. James Gollcher** (Ċit Nru 1317/93TM) deċiża mill-Qorti Ċivili, Prim'Awla fit-13 ta' Ġunju 2002.

⁴⁵ Artikolu 17 (2) tal-*Konvenzjoni*.

Is-soċjetà konvenuta tishaq li hija meħlusa mir-responsabilità ai termini tal-Artikolu 17 (4) però din il-Qorti ma taqbilx mal-interpretazzjoni mogħtija mill-istess soċjetà. Dan l-artikolu jaqra hekk: “[...] *the carrier shall be relieved of liability when the loss or damage arises from the special risks inherent in one more of the following circumstances: [...] (c) handling, loading, stowage or unloading of the goods by the sender, the consignee or person acting on behalf of the sender or the consignee;*” It-telf tal-merkanzija ma sarx fil-mument li kien qiegħed isir it-tqandil tagħha jew waqt li kienet qiegħda tiġi mgħobbija fit-trejler jew waqt l-istivar jew waqt il-ħatt tagħha. It-telf sar minħabba fatt wieħed u cioè minħabba li s-soċjetà konvenuta ma baġħtitx trejler b’temperatura kontrollata. In ogni caso, anke jekk l-interpretazzjoni li għandha tingħata lil dan is-subinċiż hi kif mogħtija mis-soċjetà konvenuta, din il-Qorti tqis li s-soċjetà konvenuta m’hiġiex f’pożizzjoni tgħid li s-soċjetà Siemens Healthcare Diagnostics Products GmbH hija responsabbli – peress li kienet l-imsemmija kumpanija li għabbiet il-merkanzija fit-trejler tas-soċjetà DHL – u dan minħabba li l-kuntratt li kienet daħlet fih Express Trailers ma’ Technoline Ltd huwa wieħed deskritt bhala ex Works, li ser tiġi spjegata aktar ‘l quddiem. Din il-Qorti lanqas ma tista’ tistrih fuq dak li intqal minn Christopher Saliba fix-xhieda tiegħu tal-14 ta’ Mejju 2018 li s-soltu s-soċjetà Siemens ma tippermettix li jidhlu trejlers tas-soċjetà DHL fil-bini tagħha jekk il-merkanzija tkun waħda b’temperatura kontrollata. X’taġħmel issoltu s-soċjeta’ Siemens Healthcare m’għandux rilevanza għall-finijiet tal-konsiderazzjoni jekk is-soċjeta’ konvenuta hiex responsabbli jew le. Fi kwalunkwe każ Christopher Saliba ma hux l-aħjar prova dwar l-operat ta’ Siemens fl-impjant tagħha.

Lanqas ma tregi s-sottomissjoni tas-soċjetà konvenuta li hija meħlusa mir-responsabilità bis-saħħa tar-raba’ sub-inċiż tal-Artikolu 17 li jipprovdi: “(d) *the nature of certain kinds of goods which particularly exposes them to total or partial loss or to damage, especially through breakage, rust, decay, desiccation, leakage, normal wastage, or the action of moth or vermin*”. Ma ġietx ppruvata mis-soċjetà konvenuta li l-

medicina li huma kienu qegħdin jittrasportaw kienu tan-natura hawn spjegata. Il-medicina ma gietx inutili minhabba n-natura tagħha iżda minhabba li ma gietx trasportata fil-kondizzjoni atmosferika korrettat; huwa minnu li l-medicina ma baqatx tajba għal użu mill-bniedem imma din ma baqatx tajba peress li ma gietx trasportata kif suppost u mhux minhabba xi reazzjoni kimika fiha nnifisha.

Għaldaqstant għaladarba l-ebda waħda mill-eċċezzjonijiet tal-Artikolu 17 (4) ma tapplika għas-soċjetà konvenuta, l-Artikolu 18 (2) tal-Konvenzjoni m'huwiex applikabbli. Però fiċ-ċirkostanzi dak li japplika huwa l-ewwel sub-artikolu tal-**Artikolu 18**: “*The burden of proving that loss, damage or delay was due to one of the causes specified in article 17, paragraph 2⁴⁶, shall rest upon the carrier.*”

Is-soċjetà konvenuta tinsisti li hija ma ingħatatx struzzjonijiet ċari li l-merkanzija kellha tingarr f'temperatura kontrollata. Tinsisti li l-fatt waħdu li ingħataw l-istruzzjoni mis-soċjeta' Technoline “*please collect as per attached*” m'hijiex suffiċjenti u kien jeħtieg li s-soċjetà Technoline tikteb fil-korrispondenza li l-merkanzija kellha tkun trasportata f'temperatura ta bejn 2 u 8 gradi Celsius. Sabiex tissostanzja dan il-punt, is-soċjetà pprezentat għad ta' korrispondenza elettronika oħra mibgħuta lis-soċjetà konvenuta minn kumpaniji terzi fejn jippreċiżaw it-temperatura meħtiega għal merkanzija. Is-soċjetà konvenuta pprezentat ukoll korrispondenza oħra mibgħuta minn Technoline Ltd lis-soċjetà konvenuta wara li seħħ dan l-aċċident. F'dawn l-aħħar korrispondenza, Technoline bdiet tindika fl-email tagħha t-temperatura ta' kull konsenja. Di più, Express Trailers ipprezentat ukoll korrispondenza li kienet intbagħtet minn Graziella Aquilina, għan-nom tas-soċjetà Technoline, fejn ordnat il-garr tal-merkanzija, liema korrispondenza iġib id-data ta' 18 ta' Marzu 2015⁴⁷. Din kienet taqra hekk “*Please collect as per*

⁴⁶ Sub-artikolu citat aktar 'il fuq.

⁴⁷ B'din il-korrispondenza is-soċjetà konvenuta gabet fix-xejn dak li intqal minn Graziella Formosa u Christopher Saliba li huma qatt ma kellhom talbiet mis-soċjetà Technoline għal garr ta' merkanzija f'temperatura kkontrollata qabel it-talba mertu tal-kawża.

attached and per below.” Il-korrispondenza li kienet għaddiet kienet tghid hekk:

“Please find attached our scanned invoice lists

<i>20077362 1 invoice</i>	<i>2-8 DGR⁴⁸</i>
<i>20077381 1 invoice</i>	<i>15-25 normal</i>
<i>20077382 1 invoice</i>	<i>2-8 normal</i>

for the actual ocean freight shipment.”

Din kienet mibgħuta minn Frank Nebeling. Korrispondenza oħra li kienet annessa mal-istess korrispondenza kienet dik ta’ Julia Sturm li kienet taqra hekk: *“please find enclosed loading lists, wieght decl. and IMO decl.”* Għall-ordni ta’ Graziella Aquilina irrispondiet Graziella Formosa għas-soċjetà konvenuta fejn qaltilha *“Noted with thanks. Received and actioned.”* Graziella Aquilina irrispondiet u qaltilha hekk: *“Please note that the consignment is temperature controlled/DGR as per below”⁴⁹* u għaddiet sabiex irrepetiet dak li kien jinstab fil-korrispondenza ta’ Frank Nebeling sukwotata.

Din il-Qorti tara li din l-aħħar korrispondenza surreferita hija ferm simili għal korrispondenza li biha ordnat it-trasport tal-merkanzija mertu tal-kawża. B’korrispondenza datata 22 ta’ April 2015 Graziella Aquilina talbet lis-soċjetà konvenuta tagħmel il-garr tal-merkanzija: *“please collect as per attached.”* Flimkien ma’ din il-korrispondenza kien hemm korrispondenza oħra ta’ Julia Sturm li kienet tghid *“please find enclosed loading lists, wieght decl. and IMO decl.”* kif ukoll email oħra ta’ Frank Nebeling li kienet taqra hekk:

“Please find attached our scanned invoice lists

⁴⁸ *Dangerous Good Regulation.*

⁴⁹ Paġna 409 et seq tal-proċess.

20079298 1 invoice 2-8 normal

20079300 1 invoice 2-8 DGR

for the actual ocean freight shipment.”

Għal din il-korrispondenza irrispondiet Amanda Bellizzi (u ikkupjata fil-korrispondenza Graziella Formosa) min-naħa tas-soċjetà konvenuta li informata hekk “*Many thanks, received and actioned. The collection of goods will be routed via DHL Germany.*”⁵⁰

Bejn il-korrispondenza tat-18 ta’ Marzu 2015 u dik tat-22 t’April 2015 m’hemmx wisq differenza ħlief li Graziella Aquilina ma bagħtitx email ieħor tippreċiża li l-garr kellha ssir f’temperatura kontrollata. Din il-Qorti tinnota li dawn l-ordnijiet saru biss fi żmien xahar minn xulxin. Tinnota wkoll li Graziella Formosa, il-persuna li kienet irrispondiet għal korrispondenza tat-18 ta’ Marzu 2015, kienet ikkupjata fil-korrispondenza u mix-xhieda tagħha mogħtija waqt is-smiegħ tal-kawża jidher li kienet qiegħda s-segwi sew x’kien qiegħed jigri. Dawn kienu persuni li diġà kienu familjari mal-format ta’ korrispondenza li tintbagħat minn Technoline Ltd u minn Siemens, kienu jafu wkoll xi jfissru dawk in-numri. Għalkemm għal min mhux midħla tas-sugġett jista’ jkun li mad-daqqa t’għajn dawn in-numri ma jfissru xejn, għas-soċjetà konvenuta li għandha esperjenza vasta fil-garr tal-merkanzija u aktar u aktar meta l-korrispondenza għal ordni ta’ garr tkun giet skambjata bejn l-istess persuni fl-istess format ta’ dak tat-22 t’April kif ukoll diġà organizzat garr ta’ merkanzija għas-soċjetà Technoline, ma jkun fadal l-ebda dubju li għas-soċjetà konvenuta dawk in-numri kienet direzzjoni ċara dwar it-temperatura li fiha kien hemm bżonn li tiġi trasportata l-merkanzija de quo. Ir-rappreżentanta tas-soċjetà konvenuta fehmet sew x’inhuma n-numri kemm fil-korrispondenza tat-18 ta’ Marzu kif ukoll tat-22 t’April tant li ma bagħtitx tistaqsi fuqhom u lanqas ma talbet kjarifika għal xiex qegħdin jirreferu dawk in-numri, anzi pjuttost jidher li

⁵⁰ Paġna 111 tal-proċess.

fehmet sew x'inhuma għaliex fiż-żewġ istanzi is-soċjetà konvenuta ħadet azzjoni b'mod immedjat.

Din il-Qorti fil-każ odjern tinnota wkoll li apparti l-korrispondenza ta' Julia Sturm u Frank Nebeling, kien hemm anness ukoll l-lista tal-fatturi li fihom kien jidher b'mod ċar li konsenja kienet Ex work shipment u li t-temperatura tal-merkanzija kienet tirrikjedi li tkun bejn 2 – 8 °C. Dawn id-dettalji kienu kollha tal-istess tipa u daqs. Taħt id-dikjarazzjoni tal-piż ukoll kien hemm referenza għal dik it-temperatura. Min-naħa tagħha, *a tempo vergine* meta ġew mistoqsija dwar jekk il-merkanzija kinitx ingarret f'temperatura kontrollata, Graziella Formosa irrispondiet li “*as you can see, no temperature control trucks are mentioned, except 2 – 8 °C. It is very small indeed, and I admit we missed that information.*”⁵¹ Għall-Qorti l-fatt waħdu li fil-fatturi issir referenza għal 2 – 8 °C u fil-korrispondenza kien hemm referenza għal 2 – 8 hija informazzjoni suffiċjenti sabiex jingħad li s-soċjetà konvenuta kellha struzzjonijiet ċari li l-merkanzija kellha tingarr f'dik it-temperatura aktar u aktar, kif diġà ingħad, din ma kinitx l-ewwel darba li s-soċjetà konvenuta għamlet il-ġarr ta' merkanzija b'ordnijiet simili.

Din il-Qorti hija għalhekk tal-fehma li l-istruzzjoni għal ġarr tal-merkanzija f'temperatura kontrollata da parti tas-soċjeta' Technoline kienet ċara għas-soċjetà konvenuta. Bħal mas-soċjetà konvenuta innotat li l-ġarr kien *ex work*, ma kellu jkun hemm l-ebda diffikultà sabiex tinnota wkoll bit-temperatura indikata.

In parentesi, il-Qorti tispjega li l-kuntratt *ex works* huwa ftehim fejn il-fornitur (il-mittent fit-terminologija tal-Konvenzjoni) jagħmel disponibbli l-merkanzija f'lokalita miftehma, iżda l-vettural huwa responsabbli għal merkanzija mill-mument li tiġi fil-pussess tiegħu. Jennifer Gatt in kontro-

⁵¹ Paġna 125 tal-proċess. Enfasi miżjud.

eżami spjegat li ex works “means that the transport company is responsible immediately from the point of pick up.”⁵²

Ikkunsidrat;

Fin-nota ta' sottomissjonijiet tagħha s-socjeta' konvenuta tilmenta li s-sewwieq li ġabar il-merkanzija ma kienx f'pożizzjoni jara t-tabelli mwahħlin u dan għaliex kien hemm *shrink wrapping* u kienu fuq *pallets* tal-injam sabiex ma jaqgħux waqt it-traġitt. Jgħidu li dan il-fatt jirrizulta mix-xhieda ta' Christopher Saliba tal-14 ta' Mejju 2019 kif ukoll minn ritratti li jinstabu f'paġni 176 sa 179 tal-proċess.

Fl-ewwel lok din il-Qorti tosserva li s-Sur Saliba ma tax informazzjoni dwar il-fatt li dawn kienu mqiegħda fuq *pallets* u li dawn kienu *shrink wrapped*. Ir-ritratti li din il-Qorti rat jinstabu mar-rapport tas-surveyor f'paġni 22 sa 25 u għalkemm dawn ma ġewx ipprezentati bil-kulur jidher li għalkemm huwa minnu li l-kaxxi huma miksija bil-plastik, it-tabelli mwahħlin fuqhom xorta huma viżibbli u setgħu jiġu vverifikati mix-xufier. Issir referenza għall-**Artikolu 8** tal-Konvenzjoni fejn jipprovdi li

“1. On taking over the goods, the carrier shall check:

(a) the accuracy of the statements in the consignment note as to the number of packages and their marks and numbers, and

(b) the apparent condition of the goods and their packaging.

2. Where the carrier has no reasonable means of checking the accuracy of the statements referred to in paragraph 1 (a) of this article, he shall enter his reservations in the consignment note together with the grounds on which they are based. He shall likewise specify the grounds for any reservations which he makes with regard to the apparent condition of the goods and their packaging. Such

⁵² Paġna 363 tal-proċess.

reservations shall not bind the sender unless he has expressly agreed to be bound by them in the consignment note.”

Għaldaqstant is-soċjetà konvenuta bhala l-vettural tal-medicini kienet fl-obbligu li tieġu konjizzjoni mhux biss li n-nota ta' konsenja kienet tirrifletti verament dak li ġie ikkonsenjat iżda kellha tiċċekkja wkoll it-tabelli. L-artikolu ma jieqafx hawn, ikompli jgħid li jekk il-proċess ta' verifika ma jkunx possibbli, f'dak il-każ issir riżerva fuq in-nota ta' konsenja flimkien mar-raġuni għal tali riżerva. Jekk għalhekk, huwa minnu li x-xufier għan-nom tas-soċjetà konvenuta ma kienx f'pożizzjoni jagħmel il-verifiki huwa kellu jagħmel riżerva kif kien obligat jagħmel. Tant hija importanti r-riżerva meta jkun hemm il-ħtieġa tagħha li jekk *“the consignment note contains no specific reservations by the carrier, it shall be presumed, unless the contrary is proved, that the goods and their packaging appeared to be in good condition when the carrier took them over and that the number of packages, their marks and numbers corresponded with the statements in the consignment note.”*⁵³ Kif jipprovdi l-**Artikolu 5** tal-Konvenzjoni, ikun hemm tlett kopji tan-nota ta' konsenja, *“[t]he first copy shall be handed to the sender, the second shall accompany the goods and the third shall be retained by the carrier.”* F'dan il-każ in-nota ta' konsenja li l-Qorti rat fil-proċess, inkluż kopja ipprezentata mis-soċjetà konvenuta innifisha fis-17 ta' Novembru 2017,⁵⁴ m'għandha l-ebda riżerva fuqha. In oltre jitqies ukoll li għaladarba x-xufier kellu n-nota ta' konsenja f'idejh, anke jekk għal grazzja tal-argument ma kienx f'pożizzjoni li jivverifika t-tabelli u nonostante dan xorta m'għamilx riżerva, min-nota ta' konsenja li kellu f'idejh setgħa faċilment jinnota bil-kundizzjoni li merkanzija kellha tingarr f'temperatura kontrollata.

Artikolu 14 tal-Konvenzjoni jipprovdi illi:

⁵³ Artikolu 9 (2) tal-Konvenzjoni.

⁵⁴ Paġna 261 tal-proċess.

“If for any reason it is or becomes impossible to carry out the contract in accordance with the terms laid down in the consignment note before the goods reach the place designated for delivery, the carrier shall ask for instructions from the person entitled to dispose of the goods in accordance with the provisions of article 12.”

Dan kollu jwassal lill-Qorti sabiex tqis li, anke li kieku l-istruzzjonijiet ma kienux çari, is-soċjetà konvenuta minn dak li kien imniżżel fin-nota ta' konsenja kellha tkun diligenti biżżejjed tinnota li l-merkanzija kellha tingarr fi trejler b'temperatura kontronallata u għalhekk tirriverti għand is-soċjetà Technoline Ltd sabiex tikseb direzzjoni ta x'kellu jsir f'dak il-każ.

Jigi sottolineat li s-socjetà konvenuta iddikjarat li hija kienet inkarigat lis-soċjetà DHL sabiex tigbor il-merkanzija minn għand is-soċjetà Siemens Healthcare Diagnostics Products GmbH. Is-soċjeta' konvenuta naqset milli tipprezenta kopja ta' l-inkarigu u l-istruzzjonijiet mogħtija mis-soċjeta' konvenuta lil DHL. Però kienu x'kienu daww l-ordnijiet huwa opportun jingħad li l-**Artikolu 3** tal-Konvenzjoni jipprovdi li: *“For the purposes of this Convention the carrier shall be responsible for the acts of omissions of his agents and servants and of any other persons of whose services he makes use for the performance of the carriage, when such agents, servants or other persons are acting within the scope of their employment, as if such acts or omissions were his own.”*.

Din il-Qorti qed tiddeċiedi illi li s-soċjetà konvenuta kienet negligenti meta ma tatx l-attenzjoni meħtieġa lill-kondizzjonijiet mibgħuta mis-soċjeta' Technoline flimkien mal-inkarigu għall-garr tal-merkanzija. Japplika dak li l-awtur **David Glass** jispjega fix-xogħol tiegħu – **The Divided Heart of the CMR Convention** (14 E.T.L. 1979) u cioè:

“The carrier cannot hope, simply that ordinary care was taken, to escape liability. He must show that in respect of the particular loss or damage, no failing on his part could have contributed to it. It follow

that a high degree of proofs required on his part, normally by proving the actual cause and showing how it arose with no fault on his part”.

Dan il-prinċipju ġie adottat mill-Qrati taghna fil-kawzi segwenti:- **Bernard Sullivan et nomine vs. Emmanuel Grech et nomine** (Ċit Nru 677/1986) deċiża mill-Qorti Ċivili, Prim’Awla fit- 2 ta’ Frar 2001; **John Galdes nomine vs. Joseph Bowman** (Ċit Nru 1479/1993) deċiża mill-Qorti Ċivili, Prim’Awla fil-25 ta’ Jannar 2002; **Elmo Insurance Agency Limited et vs. Fahrenheit Freight Fowarders Co. Limited** (App Ċiv 11/2003) deċiża mill-Qorti tal-Appell (sede Superjuri) fil-25 ta’ Mejju 2007; **Charles Borg nomine vs. Francis Vella et nomine** (Ċit Nru 1447/1992) deċiża mill-Qorti Ċivili, Prim’Awla fil-31 ta’ Jannar 2003; u **Filtans Clothing Company Limited vs. Sullivan Shipping Agencies Limited et** (Ċit Nru 2284/1998) deċiża mill-Qorti Ċivili, Prim’Awla fis-27 ta’ April 2006.

Għaldaqstant, fid-dawl ta’ dawn il-konsiderazzjonijiet il-Qorti tqis illi s-soċjeta' attriċi irnexxielha tipprova sal-grad li trid il-liġi illi l-merkanzija ġiet dannegġjata bi htija unika tas-soċjeta' konvenuta kif fuq spjegat, b’dan li l-istess ma setgħetx tintuża għall-iskop intiż minhabba t-temperatura ferm ogħla milli kellha tkun.

Ikkunsidrat;

Fis-sottomissjonijiet tagħha s-soċjeta' konvenuta titfa f’dubju l-awtentiċità tan-nota ta' konsenja. L-**Artikolu 13** tal-Konvenzjoni, jobbliga lit-trasportatur jgħaddi t-tieni kopja tan-nota ta’ konsenja lid-destinatarju⁵⁵. Is-soċjetà konvenuta f’dawn il-proċeduri pprezentat kopja tan-nota ta’ konsenja identika għal dik ipprezentata mis-soċjetà attriċi u ma pproduċiet ebda kopja oħra. Għalhekk din il-Qorti tqis li l-kopji tan-nota li ġiet ipprezentata miż-żewġ partijiet huma awtentiċi.

⁵⁵ “1. After arrival of the goods at the place designated for delivery, the consignee shall be entitled to require the carrier to deliver to him, against a receipt, the second copy of the consignment note and the goods.”

In-nota ta' konsenja għandha valur probatorju u dan għaliex kif jipprovi l-**Artikolu 9** tal-Konvenzjoni, “[t]he consignment note shall be prima facie evidence of the making of the contract of carriage, the conditions of the contract and the receipt of the goods by the carrier.” Minn din in-nota joħorġu l-kundizzjonijiet tal-kuntratt. Fil-każ odjern, kif diġà gie ritenut, waħda mill-kundizzjonijiet kienet li l-merkanzija tingarr f’temperatura kontrollata ta’ bejn 2 u 8 gradi Celsius. Din il-kundizzjoni hija riflessa fl-imsemmija nota li ġġib id-data 23 t’April 2015, proprjua taht is-sezzjoni enumerata 13 jingħad preċiżament hekk: “Goods must be transported between 2 – 8 C °”⁵⁶.

Ikkunsidrat;

Danni.

Hekk determinat li l-istruzzjonijiet kienu ċari kif ukoll l-obbligi li kellha s-soċjetà konvenuta, il-Qorti ser tgħaddi sabiex tiddetermina d-danni reklamati.

Il-merkanzija waslet Malta fis-27 t’April 2015 u dakinhar ingħatat direzzjoni lis-soċjetà konvenuta sabiex il-merkanzija tittiehed għand AMCO. Fil-mument li l-kunsinna waslet għand AMCO, ittieddet it-temperatura tal-merkanzija mill-Inġinier Robert Scerri. Huwa spjega fix-xhieda tiegħu li t-temperatura kienet ta’ erbgħa u għoxrin (24) gradi Celcius u dan *a contrario* tat-temperatura ta’ bejn 2 u 8 gradi Celcius, it-temperatura li l-mediċina kellha tinzamm fih. Prova kuntrarja għal din ma ngabitx mis-soċjetà konvenuta.

Bħala konsegwenza diretta ta’ dan in-nuqqas da parti tas-soċjetà DHL u dik tas-soċjetà konvenuta, il-prodotti in kwistjoni ġew reżi mhux idonei għallkonsum.. Għal dan hija unikament responsabbli s-soċjeta konvenuta

⁵⁶ Paġna 261 tal-proċess.

u konsegwentement hija responsabbli għad-danni sofferti mill-assigurat tas-soċjeta' attriċi kif surrogata.⁵⁷

Ikkunsidrat;

Is-soċjetà konvenuta qiegħda tikkontesta l-ammont ta' dannu li għandha tħallas u tinsisti li ma tistax tkun responsabbli għal aktar minn 8.33 SDR għal kull kilo ta' piż gross ta' merkanzija danneġġjata

L-ewwel sub-artikolu ta' **Artikolu 29** tal-Konvenzjoni. jiddisponi illi "*the carrier shall not be entitled to avail himself of the provisions of this chapter which exclude or limit his liability or which shift the burden of proof if the damage was caused by his wilful misconduct or by such default on his part as, in accordance with the law of the court or tribunal seised of the case, is considered as equivalent to wilful misconduct*". Skond it-tieni sub-artikolu dan huwa l-każ ukoll fejn il-*wilful misconduct* jew *default* tiġi kkomessa mill-aġenti, impjegati jew inkarigati tal-vettural.

Dak li għandu jiġi meqjus huwa x'jikkostitwixxi *wilful misconduct* u *considered as equivalent to wilful misconduct*. Dawn iż-żewġ kunċetti ġew spjegati fid-dettal fis-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Appell (sede Inferjuri) fit-18 ta' Mejju 2005 fl-ismijiet **Atlas Insurance Agency Ltd nomine vs. Express Trailers Ltd** (App Ċiv 1478/2003):

Jokkorri għalhekk li jigu ezaminati l-kunċetti tal-*wilful misconduct* jew *equivalent default*. Billi l-precitat artikolu hu modellat bi kliem identici fuq l-artikolu 25 tal-Warsaw Convention relattiv għat-trasport tal-merce, persuni u *baggage* bl-ajru ma jkunx inopportun jekk tinghata titwila lid-dottrina legali fuq dawn il-kunċetti. Għall-ahjar approfondiment ara

⁵⁷ Ara **Bonagel Ltd vs. Express Trailers Ltd** (Avv Nru 116/2003) deċiża mill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) fit-23 ta' Frar 2011.

"**Liability in International Air Transport**" ta' Georgette Miller, Ed. 1977, pagna 194 *et sequitur*. Jirrizulta li fir-rigward hemm zewg skejjel ta' hsieb, dik koncepita fis-sistema kontinentali, partikolarment fi Franza, bl-uzu ta' l-espressjonijiet "*dol*" u "*faute lourde*" u dik karatterizzata mill-qradi tal-pajjizi tal-comon law;

Fil-kaz ta' *wilful misconduct* jew *dol* fit-test Franciz, jinghad illi "*an act is wilful when the person charged had a conscious intent to do or omit during the act from which harm results, or an intentional omission of a manifest duty*" ("**Outlook Store Inc. - vs- Cardinal Air Services**", New York Civil Court (USA), Novembru 1970, No. 352). U skond il-Qorti Ingliza "*To be guilty of wilful misconduct the person concerned must appreciate that he is acting wrongfully, or is wrongfully omitting to act and yet persists in so acting or omitting to act regardless of the consequences, or acts or omits to act with reckless indifference as to what the result must be*" ("**Horabin - vs- British Overseas Airways Corporation**", 1952);

Ma hemmx bzonn jinghad illi skond it-teorija prevalenti anke fostna d-*dol* hu l-fatt doluz;

Dak li l-aktar ippreokkupa l-qradi u l-awturi hi r-ricerka jekk kienx jezisti "*fault equivalent to dol*". Kif inghad mill-precitata awtrici "*English and American courts have emphasised the specific character of wilful misconduct, which is entirely different from negligence and goes far beyond it, however gross or culpable the negligence might have been*" (pagna 199). Invece l-Qradi Francizi u certi gurisdizzjonijiet ohra (ara per eżempju d-decizjoni tal-Qorti Federali fl-Isvizzera) fil-kawza "**Deutsche Lufthansa -vs- Basler Transport Versicherungs Gesellschaft**", 14 ta' Novembru 1967) jadottaw b' ekwivalenti l-"*faute lourde*" ossia "*gross fault*". Dan in bazi ghall-massima

tad-dritt Ruman "*culpa lata dolo aequiparatur*". Jekk allura din il-massima hi parti mill-lex fori l-vettural jirrinfacja responsabilita` bla limitazzjoni. Ara wkoll specifikament fuq dawn il-koncetti l-opra ta' Hill and Messent, "**CMR: Contracts for the International Carriage of Goods by Road**", Ed. 1984 pagna 152 *et sequitur*);

M' hemmx dubju illi fis-sistema tal-ligi taghna jezisti dan il-koncett ta' *gross negligence* ossija *culpa leta*. Jibda biex jigi osservat illi in linea generali "n-negligenza tikkostitwixxi koncett negattiv u tikkonsisti fl-ommissjoni ta' dak il-grad ta' diligenza li tehtieg skond ic-cirkostanzi" (**Kollez. Vol. XXXIII P IV p 690**). Jezisti pero` varjanti ta' din in-negligenza. Hekk normalment taht il-ligi Aquilia "*et laevissima culpa venit*" (**Kollez. Vol. XLII P I p 358**). Imma hu ritenut ukoll illi "ladarba n-negligenza tkun 'gross and culpable' hija taghti lok mhux biss ghal responsabilita civili imma anke kriminali" (**Kollez. Vol. XLV P IV p 984**). B' aktar precizjoni, "it-traskuragni hemm bzonn li tkun 'culpable negligence' tali li tammonta ghal *criminal misconduct*" (**Kollez. Vol. XXXIII P IV p 977**);

In linea ta' principju, kif emers mid-dottrina legali u mill-gurisprudenza l-*culpa lata* fil-kamp civili hi x' aktarx assocjata man-negligenza tal-professjonist. Dan fis-sens illi jrid jirrizulta li l-izball irid ikun grossolan (Ara **Kollez. Vol. XXXII P I p 163; Vol. XXXI P I p 55; Vol. XLII P I p 358**). Naturalment, mhux bilfors li tali negligenza hi allacjata mal-professjonista eskluzivament in kwantu skond l-Artikolu 1038 Kodici Civili anke dawk li jindahlu ghal xoghol jew servizz minghajr ma jkollhom il-hila mehtiega jirrispondu ghad-danni. Din hi dik ir-"*recklessness*" li b' epitati differenti ssejhet "*gross negligence*" (**Kollez. Vol. XLIII P IV p 1023**);

Il-Qorti ssoffermat fit-tul fuq dan l-aspett biex turi li anke fis-sistema legali dan il-kuncett tal-"*gross negligence*" jew "*faute lourde*" mhux aljen ghalina, u allura fejn jokkorri dan, konsimilment ghas-sistema tal-ligi Franciza, fil-kazijiet in ispecje, u fejn jokkorri, jista' jigi adoperat b' ekwivalenza ghal '*dol*' jew "*wilful misconduct*". Prova din li trid dejjem issir mill-parti avversa fil-litigazzjoni u mhux mill-vettural imharrek;

Adoparati l-principji msemija ghal kaz prezenti huwa difficili ghal din il-Qorti biex fuq l-istregwa tar-rizultanzi istrutturji jista' jinghad li giet provata *wilful misconduct* jew kolpa ekwivalenti fil-kaz tas-socjeta` konvenuta appellanti;

Huwa indiskuss illi l-kumpanija, qua vettural, ma wzatx diligenza necessarja li kellha tuza ghall-harsien tal-merce u naqset ukoll mid-dover kontrattwali li ggib u tikkonsenja l-partita kollha. Tali nuqqas jirrientra certament fid-dispost ta' l-artikolu 17 tal-Konvenzjoni. Dippju l-istess socjeta appellanti ma tistax tiskansa ruhha minn din ir-responsabilita` billi l-prova tal-karikazzjoni u ta' l-effettiva konsenja mhux biss ma' ghamlitiex, kif hekk jiddetta l-artikolu 18, izda fil-verita` tinsab minnha ammessa;

Tinsorgi l-mistoqsija illi gjaladarba hu konfermat illi ma wzatx id-diligenza necessarja, in-negligenza taghha ghandhiex allura titqies talment '*culpable*' li tammonta ghall-'*wilful misconduct*'. Mill-ebda parti mill-provi ma tirrizulta xi xorta ta' ommissjoni kolpuza u dik il-leggerezza biex tinduci lit-Tribunal jasal ghal konkluzjoni gratwita li n-negligenza tas-socjeta` appellanti kienet ta' gravita tali li timplika *wilful misconduct*. Fil-fehma konsiderata taghha din il-Qorti ma tistax taccetta illi l-provi jwasslu ghal konkluzjoni li kien hemm dik ir-*recklessness*

ravvisata minn xi allegata nuqqas tal-prekawzjonijiet. Din tibqa' mera asserzjoni li ma ssibx riskontru fil-provi.”⁵⁸

Applikata l-ġurisprudenza għall-każ in ezami, din il-Qorti hija konvinta li s-soċjetà konvenuta ma użatx id-diligenza neċessarja li kien dover tagħha li tuża u tali nuqqas jaqa' perfettament fid-dispost tal-Artikolu 17 tal-Konvenzjoni. Però b'applikazzjoni ta' dawn il-prinċipji għal każ odjern, din il-Qorti tqis li s-soċjetà attriċi, għalkemm resqet provi li juru li s-soċjetà konvenuta kienet negligenti fil-qadi tar-responsabbiltajiet tagħha, iżda ma rnexxiliex tipprova li s-soċjetà konvenuta aġixxiet b'*wilful misconduct* jew kolpa ekwivalenti. In oltre mill-provi ma tirrizultax xi xorta ta' ommissjoni kolpuża li tmur lil hinn minn negligenza..

Galadarba ġie determinat li d-dispożizzjoni tal-Artikoli 29 ma japplikawx, jeħtieġ li jiġi stabbilit il-kumpens li s-soċjetà konvenuta għandha tħallas u dan skont id-dettami tal-**Artikolu 23 (3)** tal-Konvenzjoni: “*compensation shall not, however, exceed 8.33 units of account per kilogram of gross weight short.*” Skond is-sub-artikolu (7) ta' l-istess “*the unit of account mentioned in the Convention is the Special Drawing Right as defined by the International Monetary Fund.*” L-istess sub-artikolu jkompli jgħid li “*The amount mentioned in paragraph 3 of this article shall be converted into the national currency of the State of the value of that currency on the date of the judgement or the date agreed upon by the Parties*”.

Mis-Surey Report imħejji minn Clint Falzon Scerri u pprezentat flimkien mal-affidavit tiegħu, ġie konstatat li l-piż gross tal-mediċina danneġġjata kien ta' mija u erbgħa u għoxrin kilogrammi (124kg)⁵⁹. Dan il-piż ikkonfermatu wkoll is-soċjetà konvenuta fin-nota ta' sottomissjonijiet tagħhom. Dan il-piż huwa wkoll indikat fin-nota ta' konsenja.

⁵⁸ Ara wkoll **Agius Agricultural Trading Ltd vs. Concorde International Freight Forwards Ltd** (App Ċiv 2448/96) deċiża mill-Qorti tal-Appell (sede Superjuri) fis-27 ta' Jannar 2006.

⁵⁹ Paġna 19 tal-proċess.

Applikata għalhekk il-formula ta' kalkolu skond il-Konvenzjoni għal dak li għandu x' jaqsam mal-*limitation of liability* dan jagħti dan ir-riżultat: $8.33 \times 1\text{SDR (special drawing right)} \times \text{€}1.19092^{60} \times 124\text{kg} = \text{€}1,230.13$. Hija din is-somma li għandha tithallas mis-soċjetà konvenuta flimkien mal-imgħaxijiet ta' ħamsa fil-mija li jibdew jiddekorru mid-data tan-notifika tar-rikors promotur u cioe mis-27 t'April 2016 sal-pagament effettiv u dan ai termini tal-**Artikolu 27** tal-Konvenzjoni.

Decide.

Għal dawn il-motivi, din il-Qorti taqta' u tiddeċiedi l-kawża billi,

1. Tiċhad l-eċċezzjonijiet min-numru 2 sa numru 6;
2. Tilqa' in parte l-eċċezzjoni numru 7.;
3. Tilqa' l-ewwel talba attriċi u tiddikjara li s-soċjetà konvenuta hija responsabbli għad-danni sofferti mill-assikurat tas-soċjeta' attriċi u f'liema drittijiet giet surrogata s-soċjeta' attriċi;
4. Tilqa' t-tieni talba attriċi u tiddikjara illi s-soċjeta' konvenuta hija responsabbli li tħallas tali danni lis-soċjeta' attriċi bħala assikuratur surrogat;
5. Tilqa' parzjalment it-tielet talba attriċi u ai termini tar-regolamenti tal-*Convention on the Contract for International Carriage of Goods by Road (CMR)* u tal-Kapitolu 486 tal-Liġijiet ta Malta intitolat Att dwar il-Ġarr Stradali Internazzjoni ta' Merkanzija tillikwida d-danni li huma rekuperabbli mis-soċjeta' attriċi mingħand is-soċjeta' konvenuta fis-somma ta' elf, mitejn u tletin Ewro u tlettax-il ċenteżmu (€1,230.13);

⁶⁰ <https://www.xe.com/currencyconverter/convert/?Amount=1&From=XDR&To=EUR> aċċess fuq dan is-sit elettroniku sar fit-18 ta' Jannar 2021.

6. Tikkundanna lis-soċjeta' konvenuta tħallas lis-soċjeta' attriċi is-somma hekk likwidata bl-interessi legali ta' ħamsa fil-mija mid-data tan-notifika ta' din iċ-ċitazzjoni lis-soċjetà konvenuta, u cioe' mis-27 t'April 2016 sal-effettiv pagament.

Bl-ispejjeż kontra s-soċjetà konvenuta.

Moqrija.

Onor. Robert G. Mangion
Imhallef

Lydia Ellul
Deputat Registratur